

Eesti Keskkonnaühenduste Koja seisukoht maapõueseaduse muutmise eelnõu kohta põlevkivi kaevanduslubade menetlemise peatamiseks

Eesti Keskkonnaühenduste Koja (EKO) toetab jätkuvalt Kliimaministeeriumi algatust peatada põlevkivi kaevandamise lubade ja nende muutmise taotluste menetlemine, kuni kliimaseaduse vastuvõtmise järel on selgunud põlevkivi kaevandamise ja kasutamise edasine perspektiiv lähtuvalt sektorile seatavatest eesmärkidest. Nõustume vajadusega selgitada välja põlevkivi kaevandamise ja kasutamise kliimamõju ning selle roll Eesti kliimaeesmärkide saavutamisel. Juhime tähelepanu, et kliimakindla majanduse seaduse ettevalmistuste käigus ei ole seda tehtud, sh ei ole tellitud ühtegi uut uuringut selle hindamiseks.

EKO jääb suures osas oma varasemate seisukohtade juurde eelnõu kohta. Meil on hea meel, et seletuskirja on täiendatud viitega Pariisi lepingule, kuid seletuskirjas on korduvalt välja toodud Eesti kliimapoliitika põhieesmärgina kliimanetraalsuse saavutamist aastaks 2050. Rõhutame, et see üksi ei taga, et Eesti täidab Pariisi leppega võetud kohustusi hoida kliimasoojenemist tuntavalt alla 2 kraadi ja pingutada selle hoidmiseks 1,5 kraadi piires.

Pariisi leppega võetud eesmärkide saavutamiseks on kõige olulisem hoida inimtekkelise kasvuhoonegaaside kogu heitkogus võimalikult väike, nii et see mahuks eesmärkidele vastava kasvuhoonegaaside eelarve sisse. Kliimanetraalsuse saavutamine on vaid üks vahe-eesmärk. Kliimasoojenemise piiramise jaoks on kriitilise tähtsusega kliimanetraalsuse saavutamise aeg ning summaarne heitkogus selleni jõudes.

EKO ei nõustu Kliimaministeeriumi väitega eelnõu kooskõlastustabelis (lk 15), et ei ole proportsionaalne koostada analüüsi selle kohta, kas põlevkivi kaevandamiseks mäeeraldise laiendamist lubav erand (eelnõu lg 5) mahub Eesti süsinikueelarvesse. Arvestades, et Kliimaministeeriumi tellimusel on TalTech koostanud uurimustöö "Eesti kasvuhoonegaaside eelarve koostamine"¹, milles on välja arvatud nii Eesti elanike arvule vastav proportsionaalne kasvuhoonegaaside eelarve kui erinevatest kriteeriumitest lähtuv kasvuhoonegaaside eelarve, ei ole keeruline välja arvutada, kui suure osa sellest võtaks praegu 3 menetluses oleva loaga taotletava lisanduva ca 98 658 tuhande tonni põlevkivi

---

1

<https://kliimaministeerium.ee/sites/default/files/documents/2024-06/Eesti%20KHG%20eelarve%2C%20TalTech.pdf>

aktiivse varu kasutamine. **Lisaks jääb arusaamatuks Kliimaministeeriumi analüüsis keeldumise põhjendus, et erandiga lisanduv kaevandatav põlevkivi varu on vajalik, et “üleminek oleks sujuv, arvestades ka ettevõtete võimalusi, seega riigi majanduslikku olukorda.”**

EKO hinnangul on endiselt sisuliselt põhjendamatu eelnõu lõikes 5 ette nähtud erand põlevkivi kaevandatava varu suurendamiseks menetluses olevatele mäeeraldise laiendamise taotlustele, kui taotluse rahuldamisel ei pikendata loa kehtivusaega ja laienetakse mäeeraldisega piirnevale alale. Kliimaministeerium ei selgita selle erandi kooskõla eelnõu põhieesmärgiga vähendada täiendava põlevkiviresursi kasutuselevõtmist või selle kasutusaega, arvestades kliimaseaduse väljatöötamisprotsessiga seotud võimalikke muudatusi põlevkivi kasutuspõhimõtetes. Lisaks on erand vastuolus Kliimaministeeriumi poolt seletuskirja lk 5 välja toodud eelnõu kiireloomulisuse põhjendusega: *“Eelnõu menetlus peab olema kiireloomuline, kuna eesmärk on tagada, et enne kliimaseaduse ning sellest tuleneva maapõueseaduse muudatuste jõustumist ei antaks kasutusse uut põlevkivivaru ega pikendataks olemasolevate lubade kehtivust.”* Ka ei ole selgitatud selle erandi hädavajalikkust ning erandi mitte tegemise olulisi tagajärgi seadusemuudatuse planeeritava lühikese kehtivuse perioodi jooksul. Kliimaministeerium on kustutanud seletuskirjas lk 6 algses versionis erandit põhjendanud lause: *“Sellistes piirides mäeeraldise laiendamine üleminekuperioodil ei anna võimalust saada juurde pikaajaliseks kasutamiseks suurt põlevkivivaru.”* Sellest võib järeldada, et erandi alusel on siiski võimalik saada ka pikaajaliseks kasutamiseks juurde suurt põlevkivivaru.

Kliimamõju vaatepunktist pole vahet, kas põlevkivi kaevandatakse juba kasutuses olevast või eraldiseisvast mäeeraldisest. Seetõttu ei ole põhjendatud lubada mäeeraldise laiendamine sellega külgnevale alale, kuid mitte eraldiseisvale alale, nagu näeb ette eelnõu lg 5. Kui põlevkivi kaevandamisega kaasneb võimalus, et Eesti ei suuda täita enda kliimaeesmärke ja seetõttu on vajalik peatada uute põlevkivi kaevandamise lubade ja nende muutmise taotluste menetlus ning ei ole teavet, et mäeeraldisega külgnevalt alalt põlevkivi kaevandamisel oleks oluliselt väiksem kliimamõju võrreldes eraldiseisvalt mäeeraldiselt põlevkivi kaevandamisega, siis vältimispõhimõtte (KeÜS § 10) kohaselt tuleb peatada ka lõikega 5 hõlmatud taotluste menetlus.

Arvestades kliimakindla majanduse seaduse koostamise hilinemist võrreldes algset planeeritud ajakavaga vähemalt 6 kuu võrra, **teeme ettepaneku pikendada käesoleva eelnõuga kavandatud muudatuste kehtivuse pikendamist vähemalt 6 kuu võrra**, et jääks piisavalt palju aega kliimakindla majanduse seaduse vastuvõtmise järel vajalike seadusemuudatuste ettevalmistamiseks ning vastu võtmiseks.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Maia-Liisa Anton

Eesti Keskkonnaühenduste Koja koordinaator